

Ventallots a l'autoritarisme

per Jordi Mata

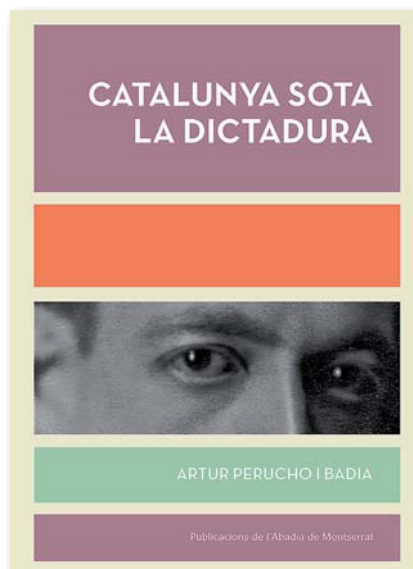
Artur Perucho i Badia

Catalunya sota la dictadura

Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2018.

Potser perquè comença a ser llunyana en el temps i perquè la brutalitat i la durada del franquisme van superar-la en tots els àmbits, la dictadura del general Primo de Rivera (1923-1930) ha deixat un record esprimatxat i sovint limitat al paper de sentència de mort de la monarquia d'Alfons XIII, de la mateixa manera que la bibliografia que ha generat no arriba a les dimensions de la centrada en el règim franquista. En aquest apartat, la publicació de *Catalunya sota la dictadura*, gairebé noranta anys després de la que havia estat fins ara la seva única edició, col·labora a ampliar el coneixement sobre el primoriverisme, però d'una manera rellevant pel valor que té com a relat contemporani dels fets i com a font d'informació per a futures obres a propòsit d'aquest període.

El seu autor, el periodista valencià Artur Perucho i Badia (1902-1956), catalanista i republicà federal d'esquerra, va enllestir-la amb rapidesa el maig de 1930, quatre mesos després de la dimissió de Primo de Rivera, i la crítica la va elogiar sense reserves. Sobre la base d'una extensa documentació de l'època (notícies, actes, notes, etc.) i el seu propi testimoni, Perucho basteix el que possiblement va ser, si no el primer, un dels primers retrats d'aque-

lla dictadura des de la perspectiva catalana, i ho fa amb un estil força amè, amb grans dosis d'humor, cal suposar que per rebaixar la indignació que li causava descriure el seguit d'arbitrarietats perpetrades pel directori militar i alhora per manifestar el seu menyspreu cap a un règim tan despòtic en el fons com ridícul en les formes, una mena de feixisme de fireta que, tanmateix, esdevindria el model per a afinar persecucions posteriors i encara vigents.

Catalunya sota la dictadura és el reportatge sobre la gènesi i els actes d'una autocràcia la lectura del qual resulta inquietant en fer-la amb els ulls d'avui. Perucho divideix el llibre en onze capítols, tot i que poden limitar-se a cinc els temes que toca: la instauració del règim mitjançant el cop d'estat de setembre de 1923

i la reacció que va causar en els polítics catalans; les agressions contra les institucions i la llengua del país; la política exterior de la dictadura i les iniciatives del catalanisme per denunciar davant els organismes internacionals l'opressió que patia; els efectes de la repressió en individus, col·lectius i publicacions, desenvolupats amb més brevetat en comparació amb els punts anteriors, la corrupció econòmica. Episodis poc coneguts o poc divulgats de la nostra història, com la destitució de professors de la Universitat Nova de Barcelona o el conflicte que va viure el Col·legi d'Advocats amb la llengua com a rerefons, són explicats amb prou cura perquè la memòria, amb tots els matisos que es vulgui, hi trobi paral·lelismes amb situacions ben actuals.

L'humor amb què Perucho exposa l'etapa dictatorial no suavitza ni pretén ocultar actituds guiades per l'afany de sobreviure o producte d'un patriotisme mal entès, com la responsabilitat d'aquells que van contribuir al triomf inicial de Primo de Rivera, fos per inacció o per complicitat. Les confluències d'un sistema polític esgotat i podrit pel caciquisme amb una burgesia catalana esporuguida pels avenços de l'obrerisme van nodrir la idea d'aturar la crisi espanyola del moment amb solucions dràstiques, com l'establiment d'una dictadura, alternativa que va arribar fins i tot a ser desitjada en àmbits populars. La decepció de l'autor per aquests avals

a l'autoritarisme militar s'acreix quan assenyalava els d'alguns prohoms catalans, com l'aleshores president de la Mancomunitat, Josep Puig i Cadafalch, convençuts que el cop de Primo de Rivera, a qui se suposava sensibilitzat favorablement cap a Catalunya pel fet de ser-ne el capità general, havia de beneficiar el Principat. La realitat aviat els revelaria el seu grau d'ingenuïtat. Entre les errades que va cometre en una ocasió tan dramàtica i el perfil de certs personatges que últimament han volgut reivindicar-lo com a polític, cal concloure que Puig i Cadafalch no ha tingut gaire sort en el judici a les seves activitats fora de l'arquitectura.

Més enllà de mostrar la nòmina de col·laboradors que la dictadura va tenir entre la classe política del país —cap novetat quan un sentiment de classe o d'inferioritat cultural passa per damunt del sentiment nacional—, allò que conta Perucho sobta en la mesura de la trista familiaritat

que transmet i perquè ens permet identificar les arrels, aquelles que corresponen a l'era contemporània, d'un conflicte antic que és lluny d'apaivagar-se. La declarada intenció de Primo de Rivera de frenar la catalanització a l'escola i a l'Església no difereix gens de l'ànim d'algun ministre de fa quatre dies que deia voler espanyolitzar els nens catalans, i els atacs soferts avui per catalanoparlants en espais públics per part de censors espontanis i enfollits semblen inspirats en reglaments d'algunes corporacions de 1924, en què l'ús del català es prohibia en el redactat de la documentació... i en les converses entre els funcionaris als seus llocs de treball! L'evident anul·lació de la separació de poders que caracteritza qualsevol dictadura i que la primoriverista va emprar a discreció per imposar el seu programa troba el seu ressò en la polèmica al voltant del mateix assumpte que tant ens ocupa en el

present i qüestiona la pretesa salut democràtica d'un estat. Els tripijocs diplomàtics del Govern de Madrid per silenciar opositors a l'exterior, els esforços dels representants del catalanisme per difondre el seu cas davant la Societat de Nacions i la passivitat de tal organització i d'altres de rang internacional són com la versió muda i en blanc i negre d'un film que no parem de veure d'un temps ençà i el final del qual encara desconexim.

Escrita enmig d'un ambient esperançador, quan la monarquia borbònica agonitzava sense remei, *Catalunya sota la dictadura* és la involuntària prova de la persistència d'un bucle històric, un llibre que supera el seu context per fer-nos de pont amb l'espectre d'un passat massa corpori i oferir-nos una analogia més, cabdal: la que al·ludeix a l'obstinació d'un poble per romandre al seu lloc malgrat les envestides de la coacció i la tirania.

Piu-piu

PIU-PIU, LA PRIMERA REVISTA EN CATALÀ PER A NENS I NENES DE 0 A 5 ANYS

AMB COTXE, AMB BICICLETA, AMB TREN O AMB CAMIÓ... FES UN TOM AMB EL PIU-PIU ARREU DEL MÓN!

Publicacions de l'Abadia de Montserrat · piupiu@pamsa.cat · www.pamsa.cat · 93 245 03 03